

УДК 336.14:35

Христенко О. А., кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Лапін В. О., магістр факультету менеджменту, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Власюк А. В., магістр факультету менеджменту, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

МЕХАНІЗМ ВИКОРИСТАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

У даній статті розглянуто особливості використання доходів місцевих бюджетів в Україні, виділено основні напрямки використання місцевого бюджету, що здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України, а також проаналізовано розподіл видатків на прикладі Миколаївського району Миколаївської області та на його основі сформовано механізм використання доходів місцевих бюджетів.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи, видатки, механізм, Бюджетний кодекс України.

Христенко О. А., кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятий, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

Лапин В. А., магистр факультета менеджмента, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

Власюк А. В., магистр факультета менеджмента, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

МЕХАНИЗМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДОХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ В УКРАИНЕ

В данной статье рассмотрены особенности использования доходов местных бюджетов в Украине, выделены основные направления использования местного бюджета, осуществляется в соответствии с Бюджетным кодексом Украины, а также проанализированы распределение расходов на примере Николаевского района Николаевской области и на его основе сформирован механизм использования доходов местных бюджетов.

Ключевые слова: местный бюджет, доходы, расходы, механизм, Бюджетный кодекс Украины.

Hrystenko O., Candidate of Economics, Associate Professor of the Department of Business Economics, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Lapin V., Master of the Faculty of Management, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Vlasyuk A., Master of the Faculty of Management, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

MECHANISM OF THE USE OF REVENUES OF THE LOCAL BUDGETS IN UKRAINE

Introduction. *In this article the peculiarities of local revenues in Ukraine highlight the use of the main directions of local government, carried out in accordance with the Budget Code of Ukraine; the distribution of expenditures on the example of Mykolayiv in the Mykolayiv*

region is analyzed and on its base the mechanism of local revenues is formed. Local budgets, as the main financial base of local self-government bodies, have a special place in the budget system of Ukraine. An important role is assigned to local budgets in the socio-economic development of the territory, because funding for education, culture, public health, and mass media is provided from the local budgets; Youth programs are also financed, expenditures for the settlement are being financed.

Purpose. Formation of the optimal mechanism for using local budget revenues in Ukraine.

Results. There are no significant legislative changes regarding the sources of the formation of the revenue part of local budgets, except that from January 1, 2018, 5% of the rental fee for the use of mineral resources for the extraction of oil, natural gas and gas condensate will be charged to local budgets (except for rent for use of subsoil within the continental shelf and / or the exclusive (maritime) economic zone of Ukraine), 2% - to regional budgets and 3% - to budgets of cities, united territorial communities and districts (2% - to the district budget, 1% - to the village, town and city budgets of the district); 100% of the single tax are payable for the payers of the single tax of the fourth group (agricultural producers).

Regarding the formation of the expenditures of local budgets, it is planned to increase the size of the state social standards, namely the minimum wage and the increase in the subsistence minimum, which will take place from July 1 and December 1 of the corresponding year. In the years 2018-2020, the subsistence minimum and its level of support will increase at a rate that is 2 percentage points higher than the forecast consumer price index for 2018-2020. Also, changes will be made in calculating the need for funds for utilities and energy costs.

Conclusions. On the basis of the mechanism for using local budget revenues on the example of Mykolayiv district of Mykolayiv region, other districts can use such a division, since today Mykolayiv region executes a budget program, where incomes exceed expenditures, which allows the district to allocate funds and develop the investment attractiveness of the area.

Keywords: local budget, revenues, charges, mechanism, Budgetary code of Ukraine.

JEL Classification: H7, H72.

Постановка проблеми. Місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належать особливе місце в бюджетній системі України. Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист та соціальне населення.

Єдиний баланс місцевого бюджету можливий за наявності доходів і видатків, тому нами поставлено мету розглянути статті видатків та сформулювати механізм

використання доходів місцевих бюджетів в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз інформаційних джерел показав, що механізм використання доходів місцевих бюджетів в Україні мало досліджений, у зв'язку із змінами бюджетного законодавства більшість наукових праць втратили актуальність.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є формування оптимального механізму використання доходів місцевих бюджетів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою ланкою місцевих фінансів, як системоутворюючої складової фінансової системи держави є місцеві бюджети. Через місцеві бюджети держава активно проводить соціальну політику.

На основі коштів місцевих органів, сконцентрованих у місцевих бюджетах здійснюється фінансування до 70% видатків соціальної сфери.

При цьому коло фінансових заходів розширюється. Економічна суть місцевих бюджетів проявляється в їх призначенні. Ці бюджети виконують наступні функції: формування грошових фондів по фінансовому забезпеченню діяльності місцевих органів влади; розподіл цих фондів між галузями господарства і їх використання:

в першу чергу місцева харчова промисловість, комунальне господарство; контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств, організацій, установ, підвідомчих цим органам влади.

Зростання обсягу та кількості місцевих бюджетів безпосередньо пов'язано з процесом урбанізації, розширенням соціально-побутової інфраструктури. В загальному обсязі регіональних бюджетів постійно збільшується питома вага міських і селищних бюджетів (в Україні – понад 12000).

Таблиця 1 Основні напрямки використання місцевого бюджету

Основні напрямки використання місцевого бюджету, що здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України	Уточнений розподіл видатків Миколаївського району станом на 2017 рік
<p>Освіта. Охорона здоров'я. Соціальний захист та соціальне забезпечення. Державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми. Фізична культура і спорт. Місцеву пожежну охорону. Органи місцевого самоврядування. Місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів. Культурно-мистецькі програми місцевого значення. Програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації. Місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту. Типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури. Транспорт, дорожнє господарство. Заходи з організації рятування на водах. Обслуговування місцевого боргу. Програми природоохоронних заходів місцевого значення. Управління комунальним майном. Регулювання земельних відносин. Заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Заходи та роботи з мобілізаційної підготовки місцевого значення. Проведення місцевих виборів. Членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань. Підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування. Реалізацію програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ. Програми підтримки будівництва житла для окремих категорій громадян. Пільги з послуг зв'язку, інші передбачені законодавством пільги, що надаються окремим категоріям громадян.</p>	<p>Районна рада. Районна державна адміністрація. Відділ освіти райдержадміністрації. Управління соціального захисту населення райдержадміністрації. Відділ культури Миколаївської райдержадміністрації. Фінансове управління райдержадміністрації. Служба у справах дітей райдержадміністрації.</p>

Джерело: сформовано авторами на основі даних [1]

Зростання міських поселень, збільшення числа міських жителів, зростання великих міст, де бюджетні видатки у 5-7 разів вище, ніж у малих містах, тягнуть за собою збільшення видатків міських бюджетів, темпи зростання яких випереджують темпи зростання ланок місцевих бюджетів.

Поняття місцевого бюджету можна сформулювати як фонд фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні органів виконавчої влади відповідного органу місцевого самоврядування для виконання покладених на нього функцій, передбачених Конституцією України. Цей фонд йде на створення умов для сталого функціонування місцевості. Тож вважаємо за доцільне розглянути як саме формується витратна частина місцевих бюджетів України за напрямками. Тому, проаналізуємо механізм використання доходів місцевих бюджетів на прикладі Миколаївського району Миколаївської області (табл. 1).

Отже, відповідно до Бюджетного кодексу України місцеві доходи використовують за 26 напрямками, але якщо проаналізувати

конкретну місцевість, то можна побачити зовсім інший розподіл.

Видатки Миколаївського району формувались за рахунок загального та спеціального фонду.

В районну раду було виділено з загального фонду бюджету 1956,471 тис. грн на організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності районної ради, підтримку засобів масової інформації, а саме періодичних видань (районна газета), соціальний захист ветеранів війни та праці, а також на збереження архівних фондів району.

Районна державна адміністрація Миколаївського району отримала із загального фонду бюджету 299,485 тис. грн на утримання центру соціальної служби для сім'ї дітей та молоді, на багатопрофільну стаціонарну медичну допомогу населенню району 38331,148 тис грн, з яких із загального фонду – 36146,592 тис. грн та зі спеціального – 2184,556 тис грн. Також на іншу медичну допомогу в галузі охорони здоров'я було витрачено 21036,334 тис. грн.

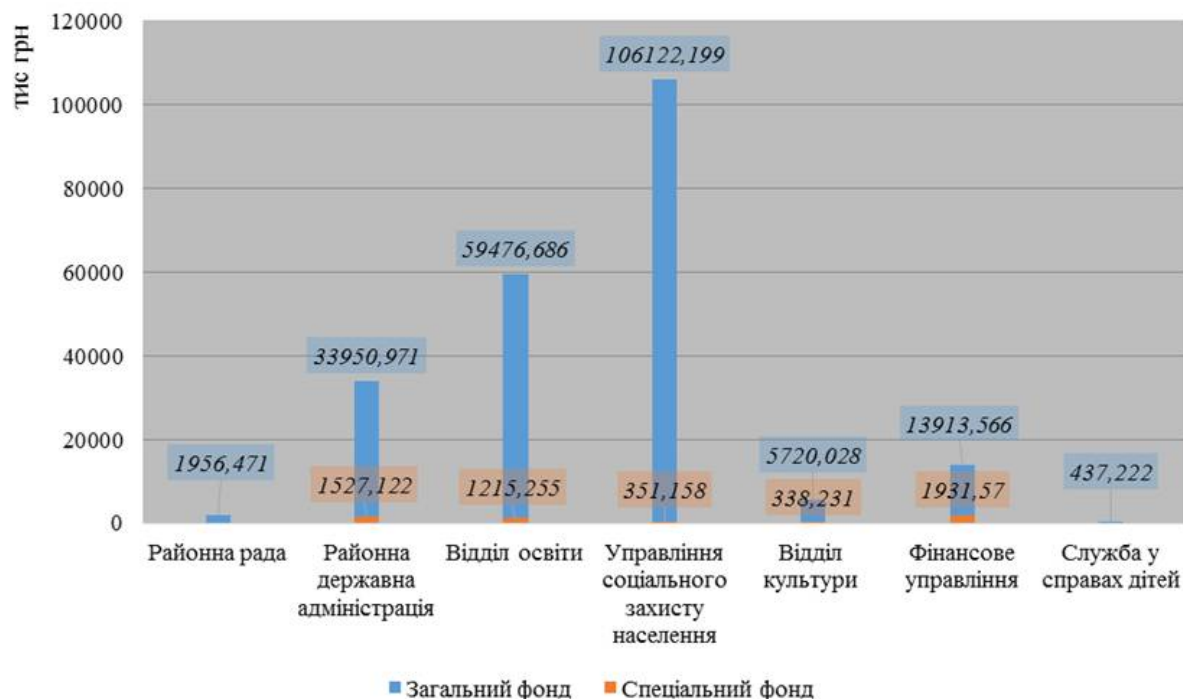

Рисунок 1 – Уточнений розподіл видатків Миколаївського району на 2017 рік

Джерело: сформовано авторами

Загалом видатки на Районну державну адміністрацію Миколаївського району у 2017 р. склали 35266,193 тис грн.

Відділ освіти райдержадміністрації у 2017 р. отримав із загального фонду бюджету Миколаївського району 59476,686 тис. грн та 1215,255 тис. грн зі спеціального фонду, що в сумі склало 60691,941 тис. грн і є другою за рейтингом статтею видатків Миколаївського району у 2017 році.

Найбільше видатків йде на управління соціального захисту населення Миколаївської райдержадміністрації, оскільки розмір витрат бюджету склав 106473,357 тис. грн зі спеціального та загального фондів.

Відділ культури Миколаївської райдержадміністрації отримав із фондів Миколаївського району відрахування у сумі 6058,259 тис. грн, які були витрачені на утримання бібліотек, будинки культури, клуби, школи естетичного виховання та інші культурно-освітні заклади та заходи, що сприяють культурному та інвестиційному розвитку території району.

На фінансове управління в Миколаївському районі було витрачено у 2017 р. 15845,136 тис. грн, з яких зі

спеціального фонду було виділено 1931,570 тис. грн на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку району.

Із загального фонду Миколаївського району у 2017 р. було виділено коштів у сумі 437,221 тис. грн на утримання в Радсадівському соціально-реабілітаційному центрі безпритульних і бездоглядних дітей району.

Тобто, аналіз видатків Миколаївського району Миколаївської області показав, що більша частина доходів йде на забезпечення належних умов для життя населення, надання їх пільг, субвенцій та соціальних гарантій, значну частину доходів також виділено на освітню, культурну та медичну сфери.

Тож, на основі аналізу видатків сформуємо механізм використання доходів місцевих бюджетів на прикладі Миколаївського району Миколаївської області (рис 2).

На думку, М. С. Заюкова та Т. І. Четверик активний вплив місцевого самоврядування на формування нових суспільних відносин можливий лише в тому разі, якщо воно матиме у своєму розпорядженні достатню кількість фінансових ресурсів. Ключову роль у становленні системи самостійних бюджетів відіграють їхні доходи..

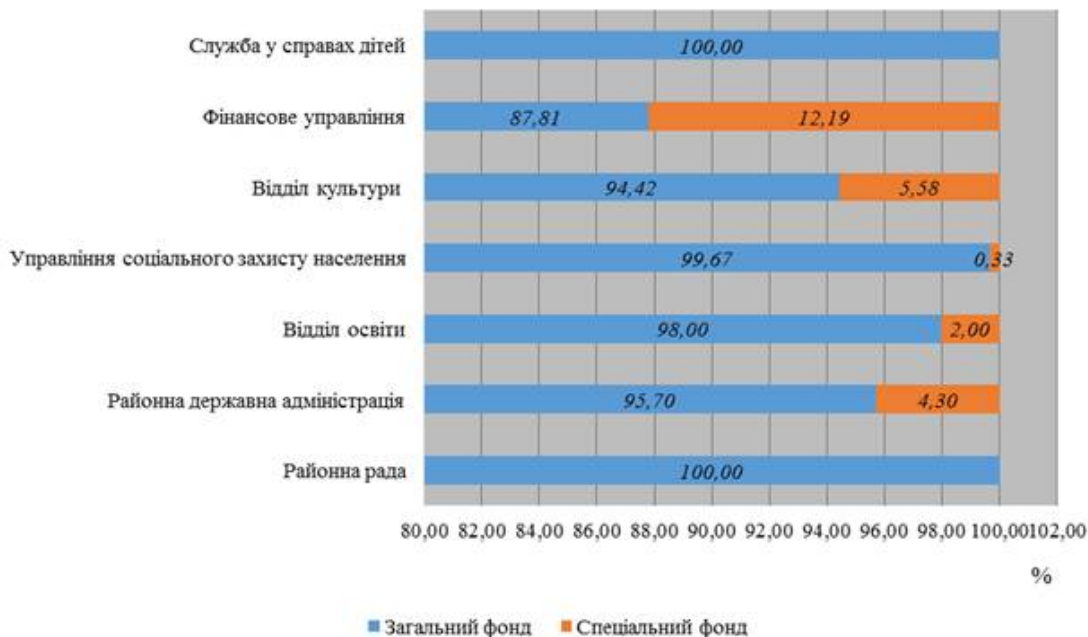

Рисунок 2 – Механізм використання доходів місцевих бюджетів на прикладі Миколаївського району Миколаївської області

Джерело: сформовано авторами

Доходи місцевих бюджетів є основою фінансової бази органів місцевого самоврядування та вирішальним фактором регіонального розвитку. Наявність доходів місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати фінансовий потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів, що розширює можливості місцевих органів влади у більш повному задоволенні потреб населення [2].

На даний час у бюджетному календарі серпень – це місяць активної роботи по формуванню показників державного бюджету на плановий рік, в тому числі в частині міжбюджетних відносин і визначення особливостей складання розрахунків до проектів місцевих бюджетів та підготовці проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік». Цей документ після схвалення Кабінетом Міністрів подається Верховній Раді України (до 15 вересня року, що передує плановому) на затвердження.

Основні напрямки роботи з формування показників державного бюджету в частині місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин в цей період полягають в наступному [3]:

- підготовка та доведення до місцевих органів влади особливостей складання проектів місцевих бюджетів на 2018 рік і розподілу між місцевими бюджетами міжбюджетних трансфертів, що надаватимуться з державного бюджету;

- здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів та визначення обсягів базової/реверсної дотації для місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом;

- проведення наради з представниками обласних, Київської міської державних адміністрацій з обговорення питань

особливостей формування проектів місцевих бюджетів на 2018 рік;

- проведення консультацій із всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування щодо проекту закону про бюджет на 2018 рік.

Як зазначено у листі Міністерства фінансів, основними документами, які були покладені в основу формування показників бюджету на 2018 рік, є:

- схвалений Урядом проект Основних напрямів бюджетної політики, що охопили середньостроковий період – 2018–2020 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 № 411-р);

- стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р);

- основні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки, схвалені постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 № 411, (за сценарієм 1).

Значних змін на сьогодні у законодавстві стосовно джерел формування дохідної частини місцевих бюджетів не відбулося, крім того, що з 1 січня 2018 року до місцевих бюджетів зараховуватиметься 5% рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), з яких 2% – до обласних бюджетів та 3% – до бюджетів міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад та районів (2% - до районного бюджету, 1% – до сільських, селищних та міських бюджетів у складі району); 100% єдиного податку, що сплачується платниками єдиного податку четвертої групи (сільгосптоваровиробники).

Щодо формування видаткової частини місцевих бюджетів, то планується підвищення розмірів державних соціальних стандартів, а саме мінімальної заробітної плати та зростання розмірів прожиткового

мінімуму, яке відбуватиметься з 1 липня та 1 грудня відповідного року. У 2018–2020 роках прожитковий мінімум та рівень його забезпечення підвищуватиметься темпами, що на 2 відсоткових пункти перевищують показник прогнозного індексу споживчих цін на 2018–2020 роки. Також відбудуться зміни у розрахунку коефіцієнтів потреби в коштах на оплату комунальних послуг та енергоносіїв.

Тому, на нашу думку, місцевим органам влади слід правильно розподіляти кошти, виділити основні статті затрат та користуватись можливостями отримання

коштів за грантовими програмами розвитку територій.

Висновки. Отже, на основі сформованого нами механізму використання доходів місцевих бюджетів на прикладі Миколаївського району Миколаївської області інші райони можуть використовувати такий розподіл, адже на сьогодні Миколаївський район виконує бюджетну програму, тобто доходи перевищують видатки, що дає змогу району виділяти кошти та розвиток інвестиційної привабливості місцевості.

Література:

1. Бюджетний кодекс України : кодекс від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Заюкова М. С. Проблеми формування надходжень до місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / М. С. Заюкова, Т. І. Четверик. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/24_NNP_2013/Economics/3_144092.doc.htm.
3. Формування місцевих бюджетів на 2018 рік: особливості розрахунків. Частина I [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/6540>.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), *Biudzhetyj kodeks Ukrainy* [Budget Code of Ukraine], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (Accessed 18 January 2018).
2. Zaiukova, M. S. and Chetveryk, T. I., “Problems of formation of revenues to local budgets”, available at: http://www.rusnauka.com/24_NNP_2013/Economics/3_144092.doc.htm (Accessed 17 January 2018).
3. Formation of local budgets for 2018: peculiarities of calculations. Part I, available at: <http://decentralization.gov.ua/news/6540> (Accessed 15 January 2018).

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License